

LA MONEDA MUNICIPAL DE VIC (I II): SEGLES XVI-XVII (1519-1652)

XAVIER SANAHUJA ANGUERA

Les autoritats municipals de Vic van acordar fabricar i fer circular moneda pròpia entre els segles xv i xvii. La fabricació de moneda municipal estava gairebé sempre relacionada amb la manca de moneda de petit valor per als intercanvis, fet que obligava a les autoritats locals a solucionar aquest problema real. Però els consells municipals aprofitaven també els beneficis que una emissió de moneda els podia aportar. Entre 1519 i 1652, les monedes de Vic duien l'efígie del rei i, sovint, circulaven amb normalitat i abundància per tot el país.

Paraules clau: moneda pròpia, moneda municipal, moneda fiduciària, Guerra dels Segadors, encunyació, seca.

On several occasions between the 15th and 17th centuries, the municipal authorities in Vic decided to strike, and put into circulation, their own coinage. The minting of local coinage was almost always associated with a shortage of minor coinage for use in trading and exchange, a situation that required the local authorities to find a solution to this very real problem. However, the municipal corporations also benefited financially from the issue of fiduciary coins. Between 1519 and 1652, the Vic coins bore the likeness of the king, and often circulated in abundance and with complete normalcy throughout the whole country.

Keywords: own coinage, local coinage, fiduciary coinage, War of the Segadors, minting, mint.

En un article precedent vaig aprofundir en el coneixement sobre les emissions de moneda municipal a Vic entre 1470 i 1513, limitada a la fabricació de menuts i senyals sense adscripció reial.¹ En aquesta ocasió presento prou novetats com per ampliar les notícies sobre l'emissió i la circulació de moneda municipal a Vic als segles xvi i xvii i comprovar com, amb el pas del temps, aquestes operacions s'anaren fent cada cop més complexes i meditates.²

1. SANAHUJA, X. «La moneda municipal de Vic (I): Ploms i senyals (1470-1513)». *Ausa* [Vic], 142 (1999), p. 385-396.

2. Les investigacions de Botet, Gudiol i Crusafont, esmentades en el primer article, continuen sent les obres de referència sobre la moneda vigatana, tot i la recent publicació de PASSOLA, J. M. *Els orígens de la banca pública. Les Taules de Canvi municipals*. Vic, 1999. Es tracta d'un estudi sobre el funcionament de les Taules de Canvi del Principat, en especial la de Vic, i amb força espai dedicat a la fabricació i circulació de moneda, en el qual cal lamentar la completa falta de citacions bibliogràfiques i de referències a documents d'arxiu.

1. Menuts reials del segle XVI

A partir d'un moment determinat el Consell Municipal de Vic es decidí a millorar les condicions materials i legals de les monedes que fabricava en benefici de la ciutat. La millora es concretà en la petició i obtenció d'un privilegi reial que donés suport a les emissions pròpies de moneda. Amb l'obtenció d'un privilegi o concessió d'aquest tipus hom s'assegurava que la gent acceptés de més bon grat el curs de la moneda i que la lluita contra els falsificadors fos més efectiva. A canvi, el control sobre l'emissió era més estricte perquè el Consell havia de presentar els comptes de les operacions, tant de la fabricació com del repartiment dels guanys obtinguts, a les oficines del Mestre Racional.

Al llarg del segle XVI, el recurs a la fabricació de moneda local fou inicialment concebut com un instrument per aconseguir un puntual finançament extraordinari de les administracions municipals. Ara bé, a partir de 1556, la fabricació de moneda local es va convertir, per causes exteriors al municipi, en quelcom gairebé necessari. I és que la moneda de billó barcelonina havia estat protagonista de vicissituds que desembocaren, aquell any, en una important crisi de credibilitat i en la determinació subsegüent de reduir dràsticament el seu volum de circulació. Així doncs, entre 1556 i 1600, la moneda menuda barcelonina no donava l'abast per cobrir tota la demanda nacional, i les concessions monetàries proliferaren pel país.

1.1. Emissió de 1520 (fig. 10 i 11)

A petició dels síndics de la ciutat de Vic, i per atendre el sosteniment de l'hospital de Terrades i altres obres pies, Carles I facultà la ciutat per encunyar 1.000 lliures de menuts del metall que volgués, amb un bust en una cara i les armes de la ciutat a l'altra, amb l'obligació d'assegurar-los mitjançant instrument públic, i amb curs per tota la ciutat i vegueria de Vic i Osona. La concessió és datada a Barcelona el 22 de desembre de 1519 i inclou una clàusula que disposava que els falsificadors d'aquesta moneda incorrien en les mateixes penes que els falsificadors de moneda reial.³ Les mil lliures autoritzades tenien com a justificació el poder satisfer deutes de fadrines a casar i estudiants, i no per altres usos,⁴ de tal manera que un cop pagats, certes rendes poguessin tornar a l'hospital d'en Terrades, de la ciutat. Sembla que un tal Joan Çaplana, difunt, havia disposat unes rendes per a l'hospital amb la condició que abans se solucionessin els deutes abans mencionats.

La fabricació es dugué a terme entre el 21 d'abril i el 31 de juliol de 1520. En total s'encunyaren 1.000 ll. 8 s. 3 d. de menuts de Vic, segons consta en el compte lliurat al Mestre Racional el 4 d'agost de 1535. Tal com s'havia estipulat, el

3. Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Cancelleria Reial, reg. 3883, f. 173-74. Publicat per BOTET, J. *Les monedes catalanes*. Barcelona, 1909, v. III, p. 16, doc. XCVI.

4. El 12 de gener de 1520, Carles I autoritzà els consellers de Vic a poder prendre, de les 1.000 lliures de menuts, 300 lliures per satisfer el salari del síndic i pagar altres càrrecs de la ciutat. ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, Seca de Vic, v. 2023, f. 1-5v.

compte recull la destinació de cadascuna de les lliures de menuts encunyades d'acord amb les característiques de la llicència obtinguda.⁵ Els encunys d'aquesta emissió els féu l'argenter barceloní Francesc Ferran. Pere de Fontarnau fou nomenat canviador dels menuts.⁶

Els menuts procedents d'aquesta emissió es falsificaren en suficient quantitat perquè el Consell decidís recollir-los i contramarcar els autèntics amb una rosa petita, a mitjan 1527 (doc. 12). El senyal de la rosa petita també fou falsificat, però l'emissió no es retirà de la circulació. En aquella ocasió fou detingut un sospitós, d'origen francès, acusat de ser l'autor de les falsificacions, però fou alliberat (doc. 13).

Els menuts de 1520 continuarien en circulació fins a l'any 1534, aleshores barrejats amb una segona emissió, encara més abundant.

1.2. Emissió de 1528 (fig. 12 a 14)

La ciutat de Vic obtingué una nova llicència reial per tal de fabricar fins a 1.500 lliures de menuts el 18 de juliol de 1528 (doc. 14). La novetat d'aquest nou privilegi rau en el fet que permetia la fabricació de 1.500 lliures *franques de despeses*, és a dir, que la ciutat podia autoritzar la fabricació d'una certa quantitat més de menuts per tal de satisfer les despeses de metall, braçatge, distribució i recanvi. L'emissió es decidí el 3 d'agost quan el Consell acordà canviar i millorar l'empremta dels menuts (doc. 15) i s'engegà el 17 del mateix mes amb la signatura del contracte de fabricació i arrendament (doc. 16). El contracte preveia la fabricació de menuts d'aram barrejat amb estany, amb la talla de 384 peces per marc.⁷

Resulta ben atípica la manera d'arrendar la fabricació dels menuts en aquesta ocasió. El Consell no encarregà la tasca a una única persona, sinó a fins a cinc ciutadans diferents que, individualment, havien d'anar fabricant i distribuint moneda. Sortosament també s'han conservat els comptes finals de cadascun dels cinc arrendataris. Entre el 16 de setembre de 1528 i el 5 de novembre de 1529, encunyaren:

Jaume Morocuc	465 ll.	13 s.	4 d.
Pere Pons	21 ll.	8 s.	
Bernat Bussart	458 ll.	12 s.	9 d.
Bernat Joan Oms	471 ll.	12 s.	10 d.
Joan Oms	473 ll.	7 s.	10 d.

En total, doncs, es fabricaren 1.890 ll. 14 s. i 9 d. de menuts, segons consta en els comptes presentats al Mestre Racional l'any 1537.⁸ Alguns autors han apuntat la possibilitat d'una ampliació fraudulenta de la fabricació, atesa l'existència

5. ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, Seca de Vic, Reg. 2023, f. 1-5v. Inèdit.

6. PASSOLA, J. M. *Op. cit.*, p. 160.

7. La talla és el pes de la moneda expressat en el nombre de peces que es fabricaven amb un marc de pes (± 234 grams).

8. ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, Seca de Vic, Reg. 2024, f. 10-32v.

d'una pena de 1.500 morabatins imposada pel Mestre Racional al Consell de Vic l'any 1537 (doc. 18). Sembla, però, que la multa era causada perquè la ciutat no havia retut els comptes de l'encunyació en el termini establert, i no pas per un excés de fabricació no comprovat. L'afegit del concepte de lliures franques de despeses en el text de la concessió permetia que una quantitat inicial de 1.000 lliures, gràcies a l'economia creativa, esdevingués una fabricació final de 1.900 ll.

La falsificació d'aquesta emissió tampoc no es devia fer esperar gaire. Així, entre les despeses anotades al compte de la fàbrica de menuts consten les derivades de la detenció d'uns falsaires de Ripoll, l'any 1532.⁹ Fou precisament aleshores quan el Consell decidí repetir el que acabaria sent una pràctica habitual: recollir i contramarcar amb un nou senyal els menuts. El juliol de 1532 fou escollit i utilitzat un senyal en forma de V superada d'I, amb el qual s'autenticarien els menuts vigatans en circulació.¹⁰ Dos anys més tard, el flux de falsificacions obligà a repetir l'operació i contramarcar els menuts amb un segon senyal en forma d'àliga. L'operació tingué lloc abans de juliol de 1534.¹¹

A finals de 1534 hi havia dos tipus de menuts vigatans en circulació: els «petits», resultat de la fabricació de 1520, i els de «l'àliga». Precisament l'11 de novembre el Consell vigatà acordà retirar de la circulació els primers, en el mateix acord en el qual es prohibia, en un afany de reciprocitat, el curs dels menuts de Girona a la ciutat (doc 17). Aquest acord era conegut per Botet i Gudiol, els quals, però, el malinterpretaren en considerar que la ciutat havia fabricat monedes de diferents valors. Els menuts de Vic del 1528 van estar en circulació fins ben entrat el regnat de Felip I,¹² però no coneixem la data de la seva retirada.

1.3. Emissió de 1574 (fig. 15 a 17)

Fou força anys més tard, el 1574, quan la ciutat de Vic engegà de nou una ambiciosa fabricació de moneda.

Després d'haver iniciat les peticions l'any 1572, la ciutat obtingué permís del rei Felip I, el 24 de març de 1574, per encunyar fins a 3.000 lliures de menuts.¹³ El 30 de juliol, el Mestre Racional, Francesc de Montcada, donà permís a la ciutat de Vic per ampliar la fabricació de menuts en 1.900 lliures més, a fi de destinar-les a l'obra de l'Estudi, per lluir els censals que s'havien pres per a dita obra, i també per a l'edificació d'un convent de monges. L'ampliació de la llicència fou de resultes d'un compte de despeses presentat pels consellers el 22 de març.¹⁴

9. ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, Seca de Vic, Reg. 2024, f. 61.

10. ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, Seca de Vic, Reg. 2024, f. 58, 59v i 61-61v.

11. ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, Seca de Vic, Reg. 2024, f. 61-61v.

12. L'any 1559, per exemple, és documentada la circulació abundant de menuts vigatans a Granollers. Font: Arxiu Municipal de Granollers, *Llibre del Consell*, 1555-72, f. 66, citat per DANTÍ, J. *Granollers i la seva comarca als segles XVI i XVII*. Granollers, 1981, p. 81.

13. ACA, Cancelleria Reial, Reg. 4703, f. 118; BOTET, J. *Op. cit.*, v. III, p. 39, doc. XCIX.

14. Arxiu Municipal de Vic (AMV), Lligall de moneda, segles XVI-XVII ; GUDIOL, J. *Les monedes vigatanes*. Vic, 1925, p. 18-21.

Les llicències de 1574 permetien la fabricació de fins a 4.900 lliures de menuts, mentre que oficialment hom avaluava haver fabricat 5.300 lliures, de resultes d'una darrera ampliació no documentada. Però aquesta xifra fou encara excedida en gran nombre. L'excés de fabricació i les falsificacions posteriors dugueren força treballs i problemes al Consell vigatà. Així, en una data tan propera com el 4 de juliol de 1575, hom es va veure obligat a recollir i contramarcar amb un nou senyal tots els menuts fins a la quantitat de 5.300 lliures (docs. 21 i 22). La resta de menuts, fabricats en excés, s'haurien de recanviar però no es podrien tornar a posar en circulació. Els menuts, a mesura que s'anaven recollint per contramarcar-los, s'anotaven en un quadern titulat «Coern en el qual, Déu volent, seran continuats los menuts que portaran en la casa del Concell de Vic, en virtut de les crides sobre açò fetas dimarts denou de juliol de 1575».¹⁵ Aquest cop hom utilitzà el mateix senyal de l'àliga que ja fou emprat l'any 1534, ara per autenticificar la nova emissió de menuts. Els nous consellers, assenyadament, no degueren contramarcar i tornar a fer circular la totalitat de monedes, car moltes d'elles van quedar desades.

El 24 de febrer de 1579 el Consell acordà demanar permís per poder contramarcar amb un senyal amb forma de lleó tots els menuts de l'àliga en circulació i una partida que havia quedat sense assenyalar i que corresponia a l'excés de fabricació de 1574 (doc. 25). L'abundant falsificació devia ser un altre cop la principal impulsora d'aquesta demanda.¹⁶ La petició fou vista inicialment de manera favorable pel lloctinent general, Ferran de Toledo.¹⁷ Però Passola ens assabenta de la intervenció del Mestre Racional l'any següent, el 1580, segurament propiciada per alguna denúncia del Consell de Cent barceloní, i de com l'emissió de menuts amb l'àliga fou incautada, duta a Barcelona i fosa.¹⁸ Sabem que el Mestre Racional actuà per tal de perseguir les falsificacions i comprovar l'autenticitat dels menuts i que obligà al Consell vigatà a fer-se càrrec de les despeses de l'operació. Així doncs, i malgrat el que semblava desprendre's dels documents, no s'arribaren a contramarcar menuts vigatans amb els dos senyals –àliga i lleó– simultàniament.

A partir de 1580, doncs, restà en circulació una quantitat indeterminada, però important, de menuts vigatans contramarcats amb un lleó. A 30 de setembre de 1583, el nombre de menuts dipositats a la Taula de Canvi de la ciutat superava les 3.200 lliures i representava el 68% dels dipòsits de la institució.¹⁹ Aquesta circumstància, com bé assenyala Passola, era perillosa i contrària a les ordenances. Com que els menuts vigatans no duïen argent, el seu valor intrínsec era gairebé testimonial, molt inferior al seu valor nominal; en cas de desmonetització sobtada, la Taula s'hauria quedat sense cabals per restituir la majoria de diners dipositats pels particulars. Aquest fet per força deuria fer decidir les autoritats a

---

15. AMV, Casa de moneda, quadern solt.

16. Per exemple, coneixem el cas de N. Sunyer, ferrer anomenat *lo Menescal*, inculpat d'haver falsificat els menuts de Vic l'any 1578: AMV, Llibre d'acords IX, f. 2v.

17. GUDIOL, J. *Op. cit.*, p. 18-21.

18. PASSOLA, J. M. *Op. cit.*, p. 162.

19. PASSOLA, J. M. *Op. cit.*, p. 153.

reduir el nombre de moneda pròpia en circulació. L'1 de març de 1583, el Consell acordà retirar una partida important de menuts «recondits en la caixa més segura de la casa de la ciutat».²⁰

El nombre de menuts en circulació segurament es va incrementar l'any 1597, de resultes d'una ampliació de la llicència que permetia contramarcar les peces amb el lleó.²¹ Tampoc he trobat la data de retirada definitiva d'aquestes monedes, que podria ser propera a l'any 1603.

1.4. La Taula de Canvi dels Menuts de Vic (1574-1579)

L'inici de l'emissió de moneda del 1574 fou seguida per la creació d'una incipient Taula de Canvi dels Menuts. Sabem que en emissions anteriors el Consell nomenava un administrador encarregat de recanviar els menuts, però no sabem com actuava. En el cas de la Taula del 1574, en haver-se conservat part de la documentació emesa per aquesta institució, podem aproximar-nos al seu funcionament, molt més complex del que pot semblar a primera vista.

El primer regent de la Taula de Canvi dels Menuts fou Antic Sala, des del 1574. Cada any, Sala passava comptes amb el Consell de la seva activitat (doc. 19). Pel que es veu, Sala es dedicava a canviar els menuts que la gent li portava per bona moneda de plata, a canvi d'un interès del 4,17%. El benefici obtingut per aquest interès, descomptat el sou del regent, revertia sobre el Consell Municipal. Així, en l'exercici de 1574-1575 consta un benefici de gairebé 157 lliures, del qual hom havia de descomptar el salari de Sala, preestablert en 52 lliures. Segons els comptes, la moneda de plata la proporcionava el mateix Consell, de manera que Antic Sala en resultava creditor. Si Sala rebia efectivament la moneda de plata, vol dir que el Consell necessitava haver distribuït inicialment els menuts fabricats entre les diferents administracions i particulars de la ciutat al just valor de 24 diners per 1 ral de plata (docs. 20-21). Fixem-nos que amb aquesta operació el Consell Municipal duia a la pràctica una activitat perseguida i prohibida als particulars: l'especulació amb el valor de la moneda local. Perquè una moneda fiduciària, com era el cas de la de Vic, mantingués estable la seva cotització respecte a la resta de monedes en circulació, calia únicament que hom garantís el seu valor exacte de canvi. En canvi, el Consell de Vic, a través d'un administrador, recanviava els menuts per sota del seu valor inicial d'un diner. L'excepcionalitat d'aquesta pràctica ens assenyala un moment extrem de penúria de moneda menuda, en concret de la moneda barcelonina. En cas contrari seria inexplicable que no esclatés un rebuig generalitzat i espontani vers la moneda vigatana.

Aquesta Taula de Canvi dels Menuts funcionà també en l'exercici 1575-1576 (doc. 23), però aquest cop els guanys per a la ciutat van ser ben galdosos: poc menys de 7 lliures que van ser destinades a pagar els treballs de reconèixer i contramarcar els menuts amb el senyal de l'àliga. És possible que la Taula fos suspesa els anys següents. El 1578 el Consell tornà a encarregar la regència de la Taula a un particular, Gaspar Codina (doc. 24).

20. PASSOLA, J. M. *Op. cit.*, p. 105.

21. ACA, reg. 4721, f. 150 i 151; BOTET, J. *Op. cit.*, v. III, p. 39, doc. C.

El funcionament d'una institució d'aquest tipus obeïa a la necessitat de demostrar l'honestetat i eficiència de l'administració econòmica de la ciutat davant dels funcionaris reials. En emissions anteriors, el Consell utilitzava la totalitat dels diners obtinguts amb la circulació de les monedes per comprar blats, o fins i tot per lluir censals, amb l'esperança que l'obligat recanvi dels menuts s'allargués el màxim possible. Però aquesta operació es percebia inviable l'any 1574, a causa del volum elevat de la nova emissió i de les estrictes mesures de seguretat proposades per l'administració reial. Amb la Taula de Canvi dels Menuts, el Consell assegurava l'emissió amb moneda bona de plata i només aprofitava els rèdits obtinguts amb el recanvi amb sobrepreu dels menuts.

Es tractava d'un assaig important de la ciutat de cara a obtenir el privilegi de la Taula de Canvi i Dipòsits. Una de les funcions principals que hom volia assignar a la futura Taula era precisament l'administració de la moneda municipal. Fixem-nos que en la darrera i reeixida demanda d'obtenció del privilegi, l'any 1582, s'exposaren aquests tres motius: «per *levar* la ocasió als lladres, donar seguretat a la comarca i acreditar la moneda que encunyava la ciutat».²² El privilegi reial de tenir Taula de Canvi i Dipòsits és datat l'1 de gener de 1583 i, com ja he assenyalat, almenys durant el primer any de funcionament la moneda municipal constituï el principal fons dels seus dipòsits.

2. Menuts de molinet (1611-1612) (fig. 18)

L'any 1611 l'economia del país es va col·lapsar. El mes de març esclatà la crisi monetària més important que hom havia patit fins aleshores. En poc temps, Catalunya es quedà sense bona part de la moneda de plata i de billó necessària per efectuar les transaccions més quotidianes.²³

La moneda de billó barcelonina, fabricada maldestrament entre 1600 i 1605, patia un refús generalitzat des de feia anys que va obligar al cessament de la seva fabricació, sense estar enllestit el nou projecte per millorar les monedes. Però el més greu encara estava per venir. Després d'anys de discussions i provisions que no havien donat resultat, l'excessiva circulació de moneda de plata castellana falsificada i retallada va obligar al seu abatiment general a tot el país.

A més de reiterar les penes de mort per als falsificadors, el virrei, el Consell de Cent barceloní i la Generalitat van haver de promulgar crides ordenant prendre la moneda castellana de plata a pes i ordenant la recollida exhaustiva de totes les peces fraudulentos o retallades. La seca de Barcelona inicià la fabricació abundant de sous de plata fets amb molinet, la millor tecnologia del moment, per tal de fer front a la retirada exhaustiva de numerari. Però malgrat tot, el país es quedà gairebé sense moneda per dur a terme els intercanvis quotidians. Molts consells municipals, obligats a improvisar, decidiren l'encunyació de moneda local per tal de poder recollir de la circulació aquesta gran massa de moneda de plata i no paralitzar el funcionament de les administracions.

22. PASSOLA, J. M. *Op. cit.*, p. 104.

23. Sobre la crisi monetària del 1611 a Barcelona vegeu: CARRERA PUJAL, J. *Historia política y económica de Cataluña. Siglos XVI al XVIII*. Barcelona: Bosch Ed., 1947, v. 2, p. 36-45.

El 4 de juny de 1611, la ciutat de Vic havia demanat a Barcelona el subministrament de 6.000 lliures de sous d'argent dels que aleshores es fabricaven, per tal de fer front al recanvi de la moneda abatuda (doc. 26). Però la moneda que es fabricava a Barcelona no donava l'abast per satisfer les demandes de tot el país. Fou aleshores que Vic obtingué nova llicència per fabricar fins a 3.000 ducats (3.600 lliures) de menuts el 5 de juliol de 1611.²⁴ La fabricació dels menuts de 1611 fou feta a molinet, que era un giny que permetia la fabricació de monedes completament rodones, circumstància que dificultava la seva falsificació. De fet, l'emissió de 1611 fou la primera fabricació de moneda menuda a molinet de tot Catalunya. Això motivà la protesta de la ciutat de Barcelona, que volia fer valer el seu dret a ser l'única seca que pogués fabricar moneda amb aquesta nova tecnologia.²⁵ Segons consta en un contracte datat el 28 de maig de 1611, l'encarregat de dur a terme la fabricació fou l'argenter Salvador Serrarols.²⁶ Segons els comptes de la fàbrica dels menuts de Vic, entre el 7 de desembre de 1611 i el 16 de març de 1612 es van fabricar 4.082 lliures, 13 sous i 2 diners de menuts, utilitzant 93 quintars, 1 rova, 5 lliures i 9 unces d'aram.²⁷ La xifra és lleugerament superior a la indicada per Passola²⁸ perquè aquest no comptabilitza la fabricació duta a terme entre el 12 de febrer i el 16 de març de 1612. Per tal d'encunyar aquesta darrera partida de moneda, el Consell vigatà adquirí un volum considerable de menuts de Granollers que acabaven de ser retirats de la circulació.²⁹

El 1619, la ciutat de Vic va trametre un memorial al rei demanant-li llicència per continuar la fabricació de menuts, queixant-se de la manca de numerari petit, «*en perjuicio del comercio y de los pobres y iglesias que muchas veces por no hallar dineros menudos por trocar un real no se les hace limosna*».³⁰ No tenim constància que es permetés l'ampliació de la fabricació. Ara bé, l'abundància numismàtica actual dels menuts amb data de 1611 no concorda amb la seva relativament moderada fabricació.³¹ Gudiol proposava que l'emissió de menuts amb data de 1611 s'havia ampliat o havia continuat de manera no autoritzada.³² Això no sembla ser exacte. Tot apunta que, efectivament, la majoria de peces datades del 1611 degueren ser fabricades trenta anys més tard, durant la Guerra dels Segadors, però no abans.

24. BOTET, J. *Op. cit.*, v. III, p. 66, doc. CIV; ACA, Reg. 5188, f. 205v i s.

25. Les primeres monedes encunyades a molinet s'iniciaren aleshores, a mitjan 1611, a Barcelona. *Manual de Novells Ardits. Dietari del Antich Consell Barceloní*. Barcelona, 1892-18, v. IX, p. 92.

26. PASSOLA, J. M. *Op. cit.*, p. 162.

27. AMV, Casa de moneda. Comptes de la fàbrica de 1611 (30 d'abril de 1614).

28. PASSOLA, J. M. *Op. cit.*, p. 163.

29. AMV, Casa de moneda. Comptes de la fàbrica de 1611.

30. AMV, Lligall moneda; GUDIOL, J. *Op. cit.*, p. 18-21.

31. El gran nombre de varietats de llegenda en els menuts de 1611 es pot comprovar en l'estudi que féu VILARET, J. «Els diners de Vic de 1611». *Acta Numismàtica*, IV, (1974), p. 289-295.

32. J. GUDIOL assenyala la fabricació de 7.000 ducats (8.400 ll.) de menuts entre 1611 i 1612 (p. 18-21). De la mateixa opinió sembla J. M. PASSOLA (*Op. cit.*, p. 164).

3. La moneda de la Guerra dels Segadors (1641-1646)

La història de la moneda catalana durant la Guerra dels Segadors ha estat recentment estudiada en un magnífic treball de Miquel Crusafont.³³ En un primer moment, entre 1640 i 1642, van ser trenta les poblacions catalanes que es decidiren a fabricar moneda per tal de finançar la guerra. Crusafont recalca que aquesta càrrega extraordinària apareixia després de les feixugues tributacions que les poblacions s'havien vist obligades a pagar per finançar la guerra del Rosselló i per mantenir l'allotjament de tropes castellanes a Catalunya. En produir-se la revolta de 1640, les poblacions van haver d'aportar soldats i el seu equipament i sosteniment. La conseqüència lògica era el fet de poder fabricar moneda de manera descentralitzada, també a Vic.

Ara bé, a partir de 1642, les autoritats barcelonines aconseguiren recuperar l'exclusivitat en la fabricació de moneda. D'acord amb aquesta nova política els lloctinents reials marquès de Brezé i mariscal La Mothe van publicar ordres, el 1642 i el 1643, prohibint la fabricació de moneda a les poblacions que no tinguessin un permís particular anterior a la guerra. Algunes poques poblacions, com és el cas de Vic, aconseguiren que l'administració reial els permetés la continuació de les emissions de moneda, per bé que exclusivament de coure. L'interès de les autoritats vigatanes en la continuació de la fàbrica no raïa només en la necessitat original de finançament, sinó també en l'oportunitat d'aprofitar els beneficis que es podien obtenir del que aleshores era una moneda municipal, la vigatana, ben valorada i en circulació per tot el país.

A continuació resumiré les principals actuacions monetàries de la ciutat de Vic a partir dels documents conservats.³⁴

3.1. Moneda de plata i d'or (fig. 25-32)

La primera actuació monetària de la ciutat de Vic fou ordenar ressegellar els trentins d'or de la Taula amb les armes de la ciutat per tal d'adequar-los al nou valor circulatori de 39 rals establert a Barcelona.³⁵ No sabem del cert si aquesta operació, que també havia estat acordada a Barcelona i a Girona poc abans, es va dur a terme. Són abundants les monedes d'or contramarcades amb l'escut de Barcelona, i coneixem un únic exemplar assenyalat amb l'escut de Girona, però no s'ha conservat cap exemplar que dugui l'escut de Vic.

El 22 de febrer de 1641 el Consell vigatà autoritzà la fabricació de monedes de plata de 5 rals i 5 sous. El 7 de març es fabricà la primera peça. Poc abans el Consell havia nomenat Sebastià Serrarols com a mestre de la seca. Serrarols ja s'havia encarregat de la fabricació de menuts l'any 1611. Les monedes de Vic són

33. CRUSAFONT, M. *Història de la moneda de la guerra dels Segadors*. Barcelona: SCEN, 2001. Jo mateix hi he col·laborat aportant-hi alguns documents vigatans inèdits d'aquest període històric.

34. Els documents de l'apèndix documental de l'obra de Crusafont, amb referència a Vic, són els núm. 21, 30-31, 35, 42, 49, 52, 58, 59, 62, 69, 79, 80, 95, 144, 162-163, 165, 170, 174-175, 178, 180, 187, 194, 199-200, 220, 240, 264, 268, 301, 305-306, 310-313, 314a, 319.

35. CRUSAFONT, M. *Op. cit.*, doc. 30. Aquesta notícia la va datar J. GUDIOL (*Op. cit.*, p. 25-27) del 12 de febrer de 1641, però per força ha de ser del 12 de gener.

prou conegudes i descrites des de fa temps per Gudiol i Botet. En un afany d'exhaustivitat, Crusafont ha inventariat fins a 38 exemplars conservats entre 5 rals i 5 sous. Se'n coneixen a nom del rei Felip, a nom del Principat de Catalunya, i també a nom de Lluís XIII, tots ells datats entre 1641 i 1642. Les primeres monedes de l'any 1641 són a nom de Felip i no duen l'escudet de la ciutat al mig de la creu del revers i això ens fa pensar que aquest afegit està relacionat amb l'ordre del Consell del 21 d'octubre. Aquell dia, hom acordà refondre totes les peces vigatanes de 5 rals amb pes inferior als 7 sous per tornar-les a encunyar i millorar així la seva acceptació entre la gent. El pes de 7 sous ens assabenta del valor intrínsec (7 sous d'argent, preu de mercat) que duien les monedes que eren aforades a un valor nominal oficial de 10 sous (5 rals).

Un capítol a part el conformen els sous d'argent batuts amb data 1641 i 1642, coneguts en nombre de deu exemplars. Els primers són a nom del Principat de Catalunya i els segons duen el nom de Lluís XIII. Són peces sorprenents perquè són els únics sous d'argent catalans de la història batuts fora de Barcelona. Jo no he trobat cap document que autoritzés aquesta emissió, que encara circulava l'any 1644. L'1 d'abril d'aquell any les autoritats barcelonines es meravellaven per l'existència d'aquestes peces, perillosament tan semblants a les seves (doc. 27). Passola, que confon aquestes peces en assignar-los el valor de 5 sous,³⁶ ens assabenta en un altre paràgraf que la Taula de Canvi registrà una entrada d'una partida de 18.000 sous de molinet vigatans, segons consta en un arqueig del 29 d'abril de 1645.³⁷ Aquesta data ha de ser la de la seva retirada de la circulació, després de les protestes barcelonines, i no pas la de la seva fabricació. La ciutat no es va atrevir a fabricar moneda de plata després d'assabentar-se de la prohibició del marquès de Brezé del març de 1642.

La fabricació de moneda de plata la podem deduir dels llibres de la Taula de Canvi.³⁸ El mes de major fabricació de moneda fou el mes d'octubre de 1641. En canvi, no es fabricà cap moneda de plata durant el mes de gener de 1642. Els dos darrers lliuraments de moneda fabricada, l'11 d'abril de 1642, eren exclusivament de sous de molinet.

Del 19 d'abril a finals de desembre de 1641

33.239 lliures de moneda de pic (peces de 5 rals i 5 sous) i de molinet (peces d'1 sou)

Del 4 de febrer a l'11 d'abril de 1642

5.802 ll. 7 s. de moneda de pic (peces de 5 rals i 5 sous) i de molinet (peces d'1 sou)

36. PASSOLA, J. M. *Op. cit.*, p. 172. De fet, Passola confon sistemàticament altres tipus de monedes al capítol «Les monedes de la Taula de Canvi de Vic», com per exemple en equiparar els escuts amb els ducats (p. 165), en confondre els doblons de dues cares (ducats i trentins) amb les dobles (escuts) (p. 175), o en inventar-se inexistents escuts de plata castellans (p. 168). Tampoc sembla distingir entre el valor nominal de les monedes i la seva cotització real, circumstància que el du a considerar altres monedes inexistents, com ara els rals de deu i de quinze (p. 172).

37. PASSOLA, J. M. *Op. cit.*, p. 173.

38. AMV, Taula de Canvi, Llibre Major, 1641-42, f. 79, 120, 131, 170, 182, 200, 212, 255, 276, 278; i Llibre Manual, 1642.

3.2. Menuts amb data 1611 i 1642 (fig. 19-21)

Abans fins i tot que es decidís la fabricació de moneda de plata, el Consell de Vic havia acordat la continuació de la fabricació de menuts el 7 de gener de 1641. L'1 de setembre, la inspecció de la Taula de Canvis ja registrava un dipòsit de 4.729 lliures de menuts. Fins al 8 d'abril de 1642 s'encunyaren més de 30.000 lliures, en tres períodes diferenciats:³⁹

Del 6 al 26 de febrer de 1641	625 ll.	3 s.	8 d.
Del 19 d'abril a desembre de 1641	25.896 ll.	10 s.	
Del 8 de febrer al 8 d'abril de 1642	4.927 ll.	3 s.	8 d.

Quines monedes podem atribuir a aquesta emissió? No coneixem cap menut datat el 1641. Per tant, hi hem d'atribuir, d'una banda, els menuts amb data 1642, bust del rei Felip i llegenda a nom de Lluís XIII; i, de l'altra, uns menuts amb data 1611, bust i nom de Felip que duen una flor de llir davant del bust reial. Com que aquestes monedes no són excessivament abundants avui en dia, per força hem de pensar que el gruix de les 30.000 lliures de menuts van ser fabricades amb encunys idèntics als utilitzats l'any 1611. És per això que aquestes monedes són més abundants del que semblava atesa la seva fabricació en temps de Felip II. La realitat és que van ser fabricades l'any 1641. Sembla difícil poder distingir les monedes fabricades l'any 1611 de les fabricades l'any 1641. Pocs senyals deuen diferenciar les dues emissions que van ser fabricades pel mateix argenter. Un primer indicador diferenciador ens el pot proporcionar el pes. Sembla plausible que l'emissió de 1611 produís monedes de major pes, segons es desprèn dels comptes de les encunyacions. Però també és cert que la fabricació a molinet acostuma a produir monedes de pes molt divers, circumstància que dificulta sobre manera que puguem atribuir una peça determinada a una o altra data d'emissió. Finalment, un segon indicador ens el pot proporcionar l'estil de les llegendes de les monedes. En unes, les paraules resten separades per creus i les lletres són un xic més adornades (p.e. els uns de la data semblen cinc), mentre que en d'altres les paraules són separades per punts i la cal·ligrafia és més senzilla. Coincideix que les primeres monedes també solen ser les de més pes. Per tant, i de manera no definitiva, podem concloure que unes lleugeres diferències poden diferenciar les emissions de 1611 i de 1641.

3.3. Menuts amb data actualitzada (1643-1646) (fig. 22-24)

Entre el 12 de març de 1642 i el mes d'octubre de 1643 no es va fabricar cap menut vigatà. Després de les ordres explícites de Brezé, els consellers vigatans aturaren les emissions i treballaren per aconseguir una llicència reial que els permetés la continuació de la fabricació. Només, el 14 de gener de 1643, la ciutat va aconseguir el permís de fer recircular una partida de 300 escuts de menuts ja fabricats. El 12 de febrer, el Consell vigatà es dolia de no haver trobat els antics privilegis que facultaven la ciutat per encunyar moneda indefinidament. Devia ser

39. AMV, Taula de Canvi, Llibre Major, 1640-41, f. 399; i 1641-1642, f. 67, 112, 125, 138, 165, 216.

aleshores que hom va «retrobar» miraculosament uns pretesos antics documents del rei Pere III que autoritzaven la fabricació de moneda vigatana, i que deuriem de ser de gran ajuda a l'hora d'aconseguir els nous privilegis reials de finals de febrer de 1643.⁴⁰ Aquestes noves autoritzacions permetien la fabricació de 12.000 lliures de menuts, franques de despeses.

Abans que s'iniciés la nova i monstruosa emissió de moneda vigatana, la iniciativa va rebre un cop moral considerable. El 23 de juliol el Consell barceloní acordà abatre la moneda vigatana i prohibir el seu curs a les administracions de la ciutat i a la Taula de Canvi. Fins aleshores, la moneda de Vic era l'única moneda municipal del país que era acceptada a la Taula barcelonina.⁴¹

La fabricació de menuts es reprengué el mes d'octubre. Entre 1643 i 1646 es fabricaren les següents quantitats de menuts:⁴²

1643:	6.096 lliures	1.463.040 peces
1644:	24.892 lliures	5.974.080 peces
1645:	54.772 lliures	13.145.280 peces
1646:	24.455 lliures	5.869.200 peces
Total:	110.215 lliures	26.451.600 peces

El volum de menuts fabricats entre 1641 i 1646 és espectacular: més de trenta-quatre milions de monedes per a una població de menys de cinc mil habitants. El 10 de març de 1646 el Mestre Racional ordenà aturar la fabricació de menuts i el 2 de maig s'encunyà la darrera peça. Molt abans, el crèdit de la moneda vigatana s'havia anat esgotant per tot Catalunya. Retrobem notícies de circulació problemàtica dels menuts vigatans a Cervera l'any 1643, a Caldes de Montbui l'any 1644, i a la mateixa ciutat de Vic l'any 1645. El mes de juny de 1646 el Consell vigatà decidí retirar de la circulació els menuts. El mes de novembre la ciutat de Barcelona comprava a la ciutat de Vic més de 1.285 roves (més de 13 tones) d'aram, segurament provinent dels menuts inutilitzats, per tal de reconvertir-lo en la fabricació de nova moneda barcelonina (doc 28).

40. Vegeu la primera part d'aquest article, publicat a *Ausa* (núm. 142), on argumento que aquests documents de Pere III datats entre 1366 i 1461 han de ser forçosament falsos, alterats per tal de facilitar una concessió monetària a la ciutat durant la Guerra dels Segadors. X. SANAHUJA. *Op. cit.*, p. 386-387.

41. CRUSAFONT, M. *Op. cit.*, doc. 194.

42. Les xifres proporcionades per Passola són lleugerament diferents segurament per provenir de fonts distintes. Passola documenta una fabricació de 116.875 lliures entre 1643 i 1646 (27.810.000 peces).

4. Resum d'emissions

Menuts reials del segle XVI

Emissió	Quantitat	1a Contramarca	2a Contramarca	Retirada	Imatge
1520	240.099	rosa	1527 - -	1534	10-11
1528	453.777	VI	1532 àliga	1534 ?	12-14
1574	+1.272.000	àliga	1575 - -	1580	15-16
		lleó	1579 - -	1603?	17

Menuts i moneda de plata del segle XVII

Emis.	Valor	Característiques	Quantitat	Retirada	
1611	Diner	Pes alt, creus a la llegenda	979.838 peces	?	18
1641	Diner	Data 1611 - Pes baix	7.547.728 peces	1646	19
1641	Diner	Idem, amb flor de llir		1646	20
1642	Diner	Bust de Felip II		1646	21
1643	Diner	Bust de Lluís XIII	26.451.600 peces	1646	22-23
1643	Diner	Bust de Lluís XIV		1646	24
1644	Diner			1646	»
1645	Diner			1646	»
1646	Diner			1646	»
1641	Sou	A nom del Principat		1645?	25
1642	Sou	A nom de Lluís XIII		1645?	26
1641	5 Sous	A nom de Felip III	39.041 ll. 7 s.	1652	27
1641	5 Sous	A nom del Principat		1652	28
1642	5 Sous	A nom de Lluís XIII		1652	29
1641	5 Rals	A nom de Felip III		1652	30
1641	5 Rals	A nom del Principat		1652	31
1642	5 Rals	A nom de Lluís XIII		1652	32

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

5. Apèndix documental

12

1527, 21 de juny. Vic.

El Consell de Vic acorda continuar la visura dels menuts i marcar els autèntics amb un senyal, tot i que el mestre argenter Pedro exposa que a Barcelona ha estat empresonat un home per haver «contrafet lo darrer senyal que ha fet la Ciutat con ha tornat picar y trencar los menuts».

...hoyda axí matex altra proposició feta per lo honorable conseller en cap, dient a causa de molts manuts falsos se troban se delibera que foren regoneguts e los bons assenyalats e los dolens tallats...

Arxiu Municipal de Vic (AMV), Llibre IV d'acords, 1502-34. Inèdit.

13

1527, 13 de novembre. Vic.

El Consell de Vic escolta favorablement les súpliques d'un francès inculpat de falsificar la contramarca de la roseta dels menuts de la ciutat.

...hoyda una proposició feta per en Vicenç Micer, dient aquests dies passats ésser stat inculpat de haver contrafet lo senyal de roseta en los manuts qui seran novament picats de nou de dit sinyra per la ciutat, e com ell sia stat detingut en la presó per alguns dies e après no trobant la culpa lo hagen tret de aquella ab fermances e fins açí no li hagen res provat, la ciutat en lo principi li hage feta instància, e per fer veure si-s trobare en alguna culpa. E com ell se'n vulla anar en França, de hont té la naxença, suplica aquest honorable Consell pus no té culpa, li sia remisiade la instància assí les fermances sien solves per la manleuta.

AMV, Llibre IV d'acords, 1502-34. Inèdit.

14

1528, 18 de juliol.

Carles I concedeix llicència a la ciutat de Vic per encunyar 1.500 lliures de menuts franques de despeses.

Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Reial Patrimoni, Mestre Racional, Reg. 2024, Seca de Vic.

15

1528, 3 d'agost. Vic.

El Consell de Vic acorda acceptar la llicència reial per fabricar menuts i autoritzar-ne l'encunyació de 1.500 lliures, amb la mateixa lliga que els anteriors però amb empremtes distintes i més grans, i fets per un argenter local.

ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, Reg. 2024, Seca de Vic, f. 3.

16

1528, 17 d'agost. Vic.

Capitulació per a la fabricació de les 1.500 lliures de menuts atorgades per Carles I entre els consellers de Vic i els ciutadans encarregats de l'encunyació.

Primerament los dits Bernat Guisart, Pere Pons, Joan Homs, Bernat Joan Gomis e Jaume Morocuch, sots las penes e iurament devall scrits convenen e prometen als dits magnífichs consellers en nom de dita ciutat que de ar a quatre mesos propvenidors fabricaran e fabricar hagen los menuts de bon matall e con de aquella mostre que los és mostrade, ço és que 20 sous hagen de pesar 5 unces e metran a lur despesa dit matall necessaris, ço és de coure, estany e aquells menuts faran bons axí de gruxa com la amplària seguint las empremtes los seran liurades, e aquells empremtaran ab molt bon compliment e faran bé e degudament dits e ab tot lo compliment que y serà menester en dits menuts per ésser ben fabricats a fi sien ben fets, e rebedors. E aquells picaran dins la casa de la ciutat e prestaran sagrament e homenatge de bé e degudament haver-se en dita fabricació.

Item los dits honorables consellers ab acort e deslberació de Consell convenen e prometen als dits fabricadors sots las penas e iurament devall scrits que per satisfacció de fabricar dits menuts e per metre lo matall e per qualsevol treballs que pendran per fer ab tot bon compliment dits menuts que doneran e pagueran als desús mencionats de cent liures ben acabades de menuts, tretze liures deu sous. E axí de 100 ll., dites 13 ll. 10 s. multiplicant fins a tant la dita suma e les despeses seran acabades de picar ab bon compliment. E las quals quantitats de 13 ll. 10 s. per centenar prometen pagar de bona moneda acabats hagen de fer e fabricar dita moneda.

E per dites coses e quiscuna de aquellas attendre e complir los honorables consellers ne obliguen los bens de dita Universitat e los fabricadors los bens propis mobles e immobles haguts e per haver e se imposen pena de 500 ll. de la qual la meitat sia de la part obedient e l'altra de la Cort. He dits fabricadors ne prestaran sagrament e homenatge en mà e poder del magnífic vaguer y batlle de Vich e Osona qui serà conjurat per mossèn Jaume Martí notari escrivà de la cort de la batllia.

ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, Reg. 2024, Seca de Vic, f. 5.

1534, 11 de novembre. Vic.

El Consell vigatà acorda retirar de la circulació els menuts de l'emissió de 1520 i prohibir el curs de la moneda gironina a la ciutat, de resultes de la prohibició del curs de la moneda vigatana a Girona.

Lo primer que attès que vuy corren dos maneres de manuts de Vic, ço és manuts petits y manuts de la àliga, y se té sospita que dels petits ne comencen a posar de falços, per obviar el dany qui de açò se poria seguir, que-s fes crida no correguessen sinó dels manuts de l'àliga. E que dins cert temps los qui-n tindrien los haguessen a portar a la casa de la ciutat y que'ls ne fossen donats altres tants de la àliga y que dexassen los petits, entès emperò que si les tals persones qui portaran dels dits manuts petits ne portaven molta quantitat, que aquells tals sien detenguts y enterrogats de hont los han trets ni per què.

Lo altre cap preposa dit honorable Conseller, que vuy en dia corren assí molts manuts gironins y se tem ne van molts de falços, e considerant que en Girona no prenen dels de Vic, que determine lo Consell si se pendran o no los dits geronins, e li par no'ls deuen pendre.

...

Quant en lo segon cap, acorda lo dit honorable Consell que tots los que tindran manuts de Girona, dins 10 dies los hagen haver avacuats y expellits, y que de qui avant no-n gossen pendre sots pena de deu sous.

AMV, Llibre V d'Acords, f. 9 v. i 10; i Lligall de Moneda.

Mal interpretat per BOTET, J. Les monedes catalanes. Barcelona: 1909-1911, v. III, p. 16. i GUDIOL, J. Les monedes vigatanes. Vic: 1925, p. 15-18.

1537, 16 de maig. Vic.

El Consell de Vic acorda enviar uns síndics a Barcelona atès que el Mestre Racional ha posat una penyora de 1.500 morabatins d'or a la ciutat per no haver rebut compte de certa fabricació de moneda.

...hoyda una preposició feta per lo dit magnífic conseller en cap contenint: en efecte que air ora tarda se presentà a ell y al conseller segon, hun porter del senyor Mestre Racional de sa maiestat, ab ses letres exequatorias, les quals foren posades en mà de mi dit scrivà y aquelles legides, y per tot lo Consell enteses, contenen que executàs als consellers de la ciutat de Vic per 1.500 morabatins d'or per penes en les quals se diria ésser incorreguts per no haver hobeïts los manaments seus de donar compte de totes les administracions, los predecessors llurs consellers havien tinguda y administrada de certa fàbrica de moneda de abilló que per reals provisions han fabricada com en dites letres és contengut. Si seran de parer que per negociar y cessar dita execució no-s fasse e axir de la necessitat en que sta aquesta universitat a causa de dits comptes e si per donar dits comptes e exir del perplex en que aquesta ciutat stà si serà fet síndich o no.

E aquí mateix tot lo dit honorable Consell unanimiter conforme a privilegi y al bon costum fossen donades als dits magnífics consellers e a quiscú de dits jurats, dos faves, ço és una blanca y altre negre e que los qui determinarien se fahés síndich per a dita necessitat donassen la

fava blanca y los qui volguessen lo contrari la fava negra, y axí per mi dit scrivà foren donades als desús dits dues faves a quiscu, y prestat per ells jurament en poder de dit scrivà, posaren dites faves en una bossa, les quals buydades com és acostumat foren trobades totes blanques, e axí fonch vist deure ser enviar síndichs. E per lo mateix orde foren tornades dar dites faves y votat per los desús dits si han de anar hun síndich o dos, los que volran vagen dos que donen la blanca y si-n haurà d'anar un que donen la negra, e foren trobades totes negres, e axí fonch vist no deuria anar sinó hun síndich.

E en continent faheren traure la caxa interior del regiment y aportada aquella en presència de tot lo honorable Consell, la qual fonch oberta per los clavers de aquella, fonch per mi dit notari y scrivà de son propi calaix treta la bossa intitulada de missatgés y aquella aportada y buydada sobre lo taulell en presència de dit Consell, foren trobats quatorze rodolins, los quals per mi dit scrivà foren posats en un bací mig de aygua y cubert ab huna tovallola com és acostumat. E per hun infant anomenat Onofre, fill d'en Joan Vila, forner, menor de set anys segons son aspecte, lo qual primer senyat e ab lo bras ben trossat, remanats dits rodolins, per ell ne fonch tret hu de aquells, dinslo qual fonch trobada una sceduleta de pregamí en lo qual fonch trobat scrit lo nom de Salvi Benlò, lo qual fou tingut per inhàbil, per ésser conseller. Aprés fonch tret per dit infant altre rodolí y en ell trobat lo nom de Damià Farreres, q aquí mateix fonch ab dites faves votat y no bastà, e aprés fonch tret per dit infant altre rodolí y en ell trobat lo nom de Bernadí Granollachs maior y fonch tingut per inhàbil per ésser hoidor de compte. Aprés fonch tret per dit infant altre rodolí y en ell trobat lo nom de micer Jaume Bosch, lo qual votat en la desudita manera abastà...

AMV, Llibre V d'acords, f. 103. Inèdit.

Registrat per GUDIOL, J. Les monedes vigatanes. Vic, 1925, p. 15-18 (però maravedis en lloc de morabatins).

19

1575, 1 de maig. Vic.

Definició de Comptes de la novena assignada pel Consell de Vic a Antic Sala, regent la Taula de Canvi dels Menuts de la ciutat.

Suma la rebuda feta per M. Antic Sala, ciutadà de Vic regint la Taula del Cambi dels diners menuts qui ara se són fabricats en la present ciutat de Vic fins lo dia present y devall scrit en moneda de argent: 4.066 ll. 6 s. 4 d.

Suma la despesa, ço és lo que ha lliurat en menuts a la novena dels menuts li són entrats en dita Taula 3.915 ll. 6 s. 6 d., ço és 3.758 ll. 10 s. que ha cambiades ab reials y 156 ll. 16 s. 6 d. per lo interès del cambi de les dites 3.758 ll. 10 s. Dic y trac fora sols les dites 3.758 ll. 10 s. per quant aquelles sa combinen y comptem ab la dalt dita moneda de argent: 3.758 ll. 10 s.

Resta tornador lo dit M. Sala dels reials que ha més rebuts que cambiats: 307 ll. 13 s. 4 d.

E dels dits 156 ll. 16 s. 6 d. del dit interès que com és dit ha lliurades a la dita novena, les 104 ll. 11 s. són restades deus la dita novena per lo que del dit interès toca a la dita ciutat. E les restants 52 ll. 5 s. la dita novena ha restituïdes y tornades en comptants al dit M. Antic Sala per son salari li ere estat constituït y promès per los treballs de dita Taula.

AMV. Casa de moneda. Comptes de 1575 (classificat com a Fabricació de menuts, de fet és el Primer Llibre de la Taula de Canvi de Menuts).

20

1575, 4 de maig. Vic.

El Consell de Vic acorda continuar l'establiment de la Taula de Canvi dels Menuts i cercar la moneda de plata necessària per al seu funcionament.

Primo, que sia servit elegir, diputar, e constituir una novena o altre número de persones per regir o fer regir la Taula del Cambi dels Menuts de la present ciutat, y per dexar los menuts qui entraran en dita Taula per cobrar moneda de argent, que per ops de dita Taula sian servits que los dits senyors consellers puguen pendre prestats los diners que vuy són deposats en la sacristia de la Seu de Vic per los clavaris, per ops de luytió, que són set-centes y tantes lliures y més si més n'i haurà, co ja lo reverend Capítol se sia ofert consentir-hi ab esta condició: que en cas que vingués la ciutat a no pagar los creadors per integre, que la dita ciutat haia de pagar la pensió del censal o censals que ab dita quantitat se fora poguda luyr per lo temps que-ls tindrà e que aquells se haian de restituir en dita caxa de así a quinze de abril primer vinent. E no res manco que dit honorable Consell vulla consentir que aquelles 400 ll. barcelonines que la ciutat ha preses a for de censal del hospital d'en Ramon de Terrades de la ciutat de Vic, que axí com se manllevaren per quitar un censal dels pubills Rocabrunes, que ara se servescan per ops de la dita Taula. E que més avant los magnífics consellers tinguen facultat de manlleva a for de censal o altrament totes les pecúnies que més avant seran mester per dita Taula.

Acorda lo honorable Consell que sia fet com és proposat.

AMV, Llibre VII d'Acords, f. 175 i s.

21

1575, 4 de juliol. Vic.

El Consell de Vic, assabentat de l'existència en circulació de més menuts dels previstos, proposa recollir-los i assenyalar-los fins a la quantitat autoritzada.

Oida una proposició feta per lo magnífic conseller en cap continent en efecte que lo present Concell se és convocat a requesta dels magnífics consellers per causa y respecte de deduir a tot lo honorable Concell com en la Taula del Cambi dels Menuts de la present ciutat se han cambiades y han entrat y té dita taula dels dits diners menuts, recollits tant del any proppassat com de aquest fins lo dia present, 5.278 ll. Així que fins al nombre dels que-s diu se són fabricats, que són 5.300 ll. segons la relatió de molts, restarian a cambiar y recollir 200 ll., les quals han retingudes dits senyors consellers per recullir y cambiar los menuts qui-s prenen en la botiga del blat de la ciutat. E com los dits menuts segons se veu abunden encara en la dita Taula, se té per cert que excediran més del nombre de la fàbrica, té per ço necessitat aquesta ciutat fer determinació què se ha de fer dels que-s trobaran més del número de la dita fàbrica. E lo vot y parer de ell dit senyor conseller en cap seria que sia feta una crida dins deu dies tothom haia portar en la casa del Concell tots los menuts que tindran de la fàbrica nova, y après altre dins sis dies los quals termes passats no se'n puguen rebre més y los que se rebran en dit modo sien regoneguts, comptats y rebuts per micer Antic Sala, regint dita Taula, y los que seran trobats bons que sian ben guardats ab suficient designació dels amos de qui seran. E fet lo dit recollir-

ment sia procurada licència de qui tindrà potestat per poder picar y assenyalar los que axí se recolliran y los ja recollits y picats y assenyalsats sian tornats als de qui seran e/o canviats los que seran bons quantsevulla excedescan lo número de la fàbrica car no és just que los qui han rebuts aquells ab bona fe sian enganyats. Aquells emperò que seran trobats dolents sian tallats coms fins así se és fet y aquest és lo seu vot y parer...

AMV, Llibre d'acords VIII, f. 181.

22

1575, 11 de juliol. Vic.

Els consellers de Vic, després d'haver obtingut llicència del Mestre Racional per «picar els menuts de aquesta ciutat, la qual solament se és demanada y consentida per picar lo número de la fàbrica que són 5.300 ll», acorden fer dues crides de sis i tres dies per tal de recollir els menuts. També acorden abonar instantàniament els menuts propietat de causes pies i persones necessitades, i en sis mesos a la resta de particulars. La llicència no permet contramarcas i fer circular els menuts que havien excedit la fabricació autoritzada, «que es perden per la ciutat».

AMV, Llibre d'acords VIII, f. 182.

23

1576, 16 d'abril Vic.

Definició de Comptes de la novena assignada pel Consell de Vic a Antic Sala, regent la Taula de Canvi dels Menuts de la ciutat.

Suma la rebuda feta per M. Antic Sala, ciutadà de vic, com a regent la Taula del Cambi dels menuts de la present ciutat de Vic, del primer dia de maig, proppassat fins a sinc del mes de juliol, també proppassat, en moneda de argent 2.289 ll. 17 s. 9 d. E de altre part 73 ll. 12 s. 6 d. per lo interès de 1.767 ll. ha canviades de les quals ha pres lo dit cambi a rahó de 1 sou per ducat. Que tot pren suma de: 2.363 ll. 10 s. 3 d.

Suma la despesa ab son salari 2.356 ll. 10 s. 10 d., ço és 2.332 ll. ha lliurades entre menuts y reys, e 24 ll. 10 s. 10 d. se ha retingudes per son salari, que tot pren suma de les dites: 2.356 ll. 10 s. 10 d.

Resta deutor y tornador lo dit M. Sala, 6 ll. 19 s. 5 d. les quals ha més rebut que després, les quals los devall escrits senyors consellers y de la novena, donen y remetent al dit M. Sala ab lo present acte en satisfacció dels treballs que ha presos en regonexer los menuts qui-s són picats: 6 ll. 19 s. 5 d.

AMV, Casa de moneda. Comptes de 1576 (classificat com a Fabricació de menuts, de fet és el Segon Llibre de la Taula de Canvi de Menuts).

24

1578, 16 de novembre. Vic.

El Consell de Vic es fa ressò de l'existència de menuts falsos i proposa tornar a encomanar la Taula de Canvi dels Menuts a un particular.

Lo present Consell se és convocat a requesta sua y dela altres consellers per deduir y posar al devant a tot lo honorable Concell los treballs que molts dies ha se reben aserca los dinés menuts de la present ciutat per estar com estan molt desacreditats per remey de les quals coses se ha procurat que lo sr. bisbe promulgàs contra los falsos fabricadors y posadors dels falsos sentència de excomunicació y contra los qui recusaran pendre'ls penas pecuniàries y ab tot açò may se es pogut remediari. E aquestos dies se és ofert a dits senyors consellers un ciutedà de aquesta ciutat per donar remey al dit treball de tenir Taula de Cambi de dits menuts, ab mijà de la qual Taula se és ofert tenir en la forma contenguda en un memorial per ell donat.

AMV, Llibre d'acords VIII, f. 321 i s.

25

1579, 24 de febrer. Vic.

El Consell de Vic acorda demanar llicència per contramarcas els menuts amb el senyal del lleó.

Item proposat lo dit magnífic conseller en cap, en efecte que com tots saben lo honorable Consell a 9 del present mes de febrer determinà que los menuts recollits, encara que sobrepassassen lo número de que la ciutat tenia licència de batre, fossen fets bons als qui-ls havian deposats, per ésser se presos a instància de la ciutat. Emperò com per picar altres menuts ab senyal del leó com està ja començat no-s puga fer sens licència de sa magestat o de sa excel·lència, al manco en allò que excedexen lo número que tenian licència y assenyalar, demana al present honorable Consell que bulla determinar que sia donat orde y càrrec al dit síndic de obtenir licència de sa excel·lència o del Mestre Rational de poder picar los menuts de la present ciutat ab senyal de leó fins en lo número de que tenia licència de sa excel·lència y encara si-s pot fer per la quantitat que los menuts recollits de la àliga excedeixen la dita licència ab facultat de poder dit síndic exprimir les dites quantitats de que tenia licència la present ciutat y la quantitat que los dits menuts recollits de la àliga excedexen lo número de la licència.

AMV, Llibre d'acords IX, f. 9-10.

26

1611, 4 de juny. Vic.

Carta dels consellers de Vic als consellers de Barcelona en la qual els demanen l'enviament de 6.000 ll. de moneda de plata acabada d'encunyar per fer front al recanvi de la moneda abatuda.

Havem rebuda una de sa excel·lència ab les crides fetes sobre la redució de reals, sous y sisens, y al rebre aquella haviam ja fet manifestar tots los reals perque-s pugués determinar lo que convindria al benefisi públich y perquè sa excel·lència ab dita sa carta nos manà nos conformem ab V.M., desitjant acudir a sa voluntat y conformar-nos ab lo fet per V.M., ab tant medur consell haviem tractat est negoci moltes voltes ab lo consell de la ciutat y ab diverses promanias y si bé en resolre se fet lo mateix que V.M. han fet y haja hagudes moltes dificultats per lo molt dany ne resulta a esta ciutat, tota via se ha resolt se fes y com per posar-ho en exequió nos trobem faltats de moneda bona som forçats supplicar a V.M. se servescan fer-nos mercè de provehir-nos ab la possible diligència de sis mil lliures de bons reals y sous nous que per aquells los donarem a pes reals curts de bon argent fins a la valor de dites sis mil lliures perquè ab elles pugam acudir a les necessitats del poble y restaurar en alguna manera lo comers y contractació tant perduda en esta ciutat per causa de la dita redució de moneda...

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB), Consell de Cent. Cartes comuns originals, 1500-1538, f. 17 (mal classificat com del segle XVI).

27

1644, 1 d'abril. Barcelona.

La Junta de seca del Consell barceloní es fa ressò de la fabricació de sous de plata a Vic.

Idem, per quant se té notícia certa que la ciutat de Vic, en virtut de privilegi ara novament a dita ciutat de Vic, per lo rey nostre senyor, fabrica sous de plata ab las mateixes armas y encunys que la present ciutat fabrica los sous, lo que és en molt gran dany y perjudici de la present ciutat y necessita de prompte remey, per ço ab dit vot y parer deliberen que lo dit fet sie pujat al savi Consell de Cent.

AHCB, Consell de Cent, Registre de deliberacions, v. 153, f. 127-127v.

CRUSAFONT, M. Història de la moneda de la guerra dels Segadors. Barcelona: 2001, doc. 240.

28

1646, 9 d'agost. Barcelona.

La Junta de seca del Consell barceloní acorda comprar a la ciutat de Vic una partida de moneda i metall, per tal de continuar la fabricació de sisens.

Item quan a la supplicació donada y presentada per lo síndich de la ciutat de Vic, legida en la present Junta, la qual és del thenor següent: Molt il·lustres senyors, la ciutat de Vic se troba al present ab tant gran necessitat per rahó dels menuts que ab privilegi real ha fabricats y altres han fets clandestinament que·ls ha obligat a serrar molts medis y tots los que són estats possibles per remediari dita necessitat, per lo qual primerament envià lo conseller en cap a la present ciutat y no pogué negociar ninguna cosa, y ara últimament ha enviat son syndich per a proposar una nova forma a V.S. ab la qual sens dany de la present ciutat poran subvenir-la, que

seria prenent-li tota la moneda que tenen fabricada y lo aram que tenen en specie per fabricar que per al dit efecte la cobraran tota y la aportaran a la present ciutat, ço és la bona en sa espècie y la dolenta tallada, per ço a V. S. suplica dit syndich sien servits manar-se apiadar de dita pobra ciutat de Vic que sempre se és esmerada en servir a V. S. y esta ciutat en totes ocasions que se han ofert y acceptar-los al manco aqueix consert rebent-los la dita moneda a preus comodats per quintars...

AHCB, Consell de Cent, Registre de deliberacions, v. 155, f. 232-35.

CRUSAFONT, M. Història de la moneda de la guerra dels Segadors. Barcelona: 2001, doc. 313.